

(rajonas / miestas, mokykla)

_____ klasės (grupės) mokinio (-ės) _____
(vardas ir pavardė)

LIETUVIŲ KALBA (VALSTYBINĖ)

2012 m. pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo užduotis Skaitymas, kalbos vartojimas ir rašymas

2012 m. gegužės 23 d.

Trukmė – 3 val. 20 min.

NURODYMAI

- Pasitikrinkite, ar nėra užduoties sąsiuvinyje tuščių lapų ar kito aiškiai matomo spausdinimo broko. Pastebėję praneškite vykdytojui.
- Užrašykite savo vardą ir pavardę tam skirtoje užduoties sąsiuvinio vietoje.
- Rašykite aiškiai, įskaitomai mėlynai rašančiu rašikliu. Koregavimo priemonėmis naudotis negalima.
- Atsakykite į užduočių klausimus glaustai ir aiškiai. Atsakymus sutalpinkite tam paliktose eilutėse.
- Formuluokite atsakymus savais žodžiais. Jei klausimas nereikalauja cituoti – necituokite.
- Parašykite 200–250 žodžių tekstą, atlikdami rašymo užduotį. Parašę suskaičiuokite žodžius ir parašėje pažymėkite 200 žodžių ribą. Jei žodžių mažiau, parašykite jų skaičių.

PASTABA. Neaiškiai parašyti, pribraukti atsakymai vertinami 0 taškų.

Linkime sėkmės!

VERTINIMAS

	Maksimalus taškų skaičius	1 vertintojas	2 vertintojas	Galutinis įvertinimas
Skaitymas	20			
Kalbos vartojimas	15			
Rašymas	25			
Galutinė taškų suma	60			

TAŠKAI

Vertinimo komisija: _____
(parašas, vardas ir pavardė)

(parašas, vardas ir pavardė)

(parašas, vardas ir pavardė)

SKAITYMAS

(Trukmė – 50 min.)

1 užduotis. *Skaitydami tekstą raskite, kur turėtų būti išimti sakiniai A–J.*

Vienas sakinytis yra ne iš šio teksto.

Atsakymus rašykite lentelėje ATSAKYMAI.

Pribraukyti, užrašyti pieštuku arba neįrašyti į ATSAKYMŲ lentelę atsakymai neįskaitomi.
(8 taškai)

0 atvejis – pavyzdys.

LIETUVOS ETNOKOSMOLOGIJOS¹ MUZIEJAUS ĮKŪRIMAS IR VEIKLA

Lietuvos etnokosmologijos muziejus – unikali mokslo populiarinimo įstaiga. (0) A Užmiestinė astronomijos stebėjimų bazė buvo pradėta statyti 1969 metais. (1) ___ Astronauto Neilo Armstrongo žingsneliu ant kitos planetos paviršiaus prasidėjo žmonijos kosminės civilizacijos era.

Būtinybė visokeriopa plėtoti astronomijos mokslą tuomet tapo akivaizdi, todėl geografui profesoriui Česlovui Kudabai talkinant, buvo surasta atoki vieta observatorijai. (2) ___ Iš vienos pusės jį juosia 4,6 km ilgio Želvų ežeras, iš kitos – virtinė miško upeliu susisiekiančių ežerėlių. Taigi, ideali vietovė mokslininkams, netrikdomiems pašalinių, stebėti dangų.

Mūsų astronomai visada buvo įsitikinę, kad mokslo naujienos turi būti žinomos visiems. (3) ___ Lankytojams čia buvo įkurtas ir nedidelis visuomeninis muziejus, tapęs Lietuvos etnokosmologijos muziejaus ištakomis.

(4) ___ 1978 m. buvo minimos 225-osios Vilniaus universiteto astronomijos observatorijos įkūrimo metinės. Pradėjus tvarkyti observatorijos patalpas, jose buvę istoriniai teleskopai laikinai išvežti į Molėtų observatoriją. (5) ___ Išaugus lankytojų susidomėjimui, nutarta suteikti jai visuomeninio muziejaus statusą. O kai teleskopai po kelerių metų sugrįžo į universiteto rūmus, vietoj jų ekspozicijos buvo parengta liaudiškosios astronomijos ir kosmologijos³ paroda. Reikiami etnografiniai daiktai buvo pasiskolinti iš Lietuvos istorinio-etnografinio (dabartinio Lietuvos nacionalinio) muziejaus. Tada ir gimė etnokosmologijos terminas, išreiškiantis įvairiapusių tautos bei visatos ryšius. (6) ___

Muziejaus lankytojai pirmiausia kviečiami į galeriją, įrengtą kalno šlaite. Etnokosmologijos sąvoka pamažu atsiskleidžia kylant laiptukais aukštyn. Tarsi tyrinėtume mitinį Pasaulio medį – nuo pat giliausių šaknų iki viršūnės... (7) ___ Su žvaigždėta visata tautą sieja ištis daug ryšių, kuriuos, pasak muziejaus direktoriaus Gunaro Kakaro, galima pavadinti jausminiais, dvasiniais, filosofiniais, pažintiniais, praktiniais (senovėje – kalendorinių matavimų ir navigacijos metodų, dabar – kosmonautikos tikslų) ir kt. (8) ___ Žinoma, ir apie senąsias kalendorines šventes ir jų jungtis į sistemas, liaudiškąją metrologiją⁴ – matus bei saikus. Tada – astronomijos mokslo Lietuvoje istorija, Vilniaus observatorijos darbai ir atradimai, šiandienės kosmonautikos laimėjimai.

Taigi akivaizdu, kad Lietuvos etnokosmologijos muziejus pirmasis žengė Kosminio pasaulio egzistencijos ir ryšių su juo įprasminimo žmogaus sąmonėje link.

Pagal prof. Libertą Klimką

- A Ji įsikūrusi greta Vilniaus universiteto Teorinės fizikos ir astronomijos instituto Molėtų observatorijos².
- B Jis ir buvo įtrauktas į visuomeninio muziejaus pavadinimą.
- C Aplinka atitiko griežtus reikalavimus.
- D Ten ir kilo mintis iš jų suformuoti nedidelę astronomijos istorijos ekspoziciją.
- E Todėl muziejaus ekspozicija pasakoja apie visatos pažinimą senovėje, baltų genčių pasaulio modelį, jo atspindžius tautodailėje.
- F Kulionių kaimas glaudėsi tarsi saloje.
- G Ši įstaiga buvo įkurta tokiomis aplinkybėmis.
- H Čia ir paaiškėja, jog žemiškieji rūpesčiai veda... į žvaigždes.
- I Įsimintini tie metai: liepos mėnesį amerikiečių erdvėlaivis „Apollo-11“ nusileido Mėnulyje.
- J Todėl mokinių ir visų smalsaujančiųjų ekskursijos šioje observatorijoje visada buvo laukiamos.

ATSAKYMAI

0	1	2	3	4	5	6	7	8
A								

Taškų suma (maks. 8)		
----------------------	--	--

¹ *etnokosmologija* – tarpdisciplininė mokslo šaka, tyrinėjanti visus įmanomus tautos ryšius su dangumi

² *observatorija* – specialiai įrengta įstaiga dangaus kūnų, oro ir kt. stebėjimams

³ *kosmologija* – bendrasis visatos mokslas

⁴ *metrologija* – matų mokslas

2 užduotis. Perskaitykite adaptuotą I. Šeiniaus romano „Kuprelis“ ištrauką ir atsakykite į klausimus. (12 taškų)

Pastaba. Atsakymus į klausimus formuluokite savais žodžiais, aiškiai ir glaustai. Jei neprašoma pateikti pavyzdžių iš teksto, necituokite.

Likau aš be savo tėvelių visai mažutis, – pasakoja Kuprelis. Ligi dvylikos metų laikė pas save bobutė, mamos motina. Skaityti, rašyti, skaičiuoti išmokė. Buvo labai gera. Tik kartą, man jau septynerių ar aštuonerių metų esant, nukritau nuo aukštos rugių krūvos klojime. Rodos, buvau norėjęs padėti krauti. Nuo to, o gal ir nuo ko kito, ir išaugo man po truputį šitos dvi kupros.

Nuo dvylikos metų išleido mane tarnauti į didelį vandens malūną pas vieną vokietį, kuris mane tuojau pamėgo. Gal kad aš buvau visai tylus ir nedrąsus, jis visuomet man lengvesnį negu kitiems darbą duodavo. Bet saugojo nuo visų blogybių. Tik jo rūpesčiu aš neišmokau nei rūkyti, nei gerti, nei kortomis lošti. Buvo kaip tėvas.

Taip buvo kokį septynetą, aštuonetą metų. Pasikeitė viskas, kai mirė jo žmona. Po pusantrų metų jis vedė kitą, kuri nebuvo man tokia palanki.

– Kam tu šitą kuprį laikai? – tiesiai vyrui mano akyse sakydavo. Jis nėra tau ir sąžiningas.

Mano kupros nebuvo dar tuomet tokios žymios, bet jų prikaišiojimas labai skaudžiai gėlė. Šeimnininko pasitikėjimą turėjau visišką – įtarimas nesąžiningumu gėlė mane dar labiau.

Pradėjau ir aš nekęsti savo naujosios šeimnininkės. Būdamas visai nekaltas kartais ir neslėpdavau tos neapykantos. Tai dar aršiau ją erzino.

Po metų susidarė tokia padėtis, kad aš turėjau išeiti į visai man nežinomą pasaulį. Buvo be galo graudu, rodės, kad iš gimtųjų namų išeinu, nuo tikro tėvo atsiskiriu.

Tarnauti jau niekur nėjau. Nesitikejau rasti kito tokio šeimnininko.

Nutariau mokytis. Mokslas jau seniai mane viliojo. Dabar ir pinigų turėjau. Nuvažiavau į Vilnių. Ilgai ieškojau, ilgai klaidžiojau. Pagaliau nusprendžiau būti Dievo muzikantu – vargonininku.

Baigiau kursus kuo puikiausiai, gavęs aukščiausią pagyrimą.

Vietą sunku man buvo gauti. Kiti, nors kur kas prastesni muzikantai ir dainininkai, bet sveikai atrodantys, greičiau už mane rado sau duoną. Aš ne tuoj dar patekau į vieną menką parapiją. O klebonas¹ senelis mane tuojau po mišių varydavo visai ne prie vargoniškų darbų: tai malkų kapoti, tai arti, tai sodą ar daržą tvarkyti, tai net mėšlo kabinti ir vežti. Mano sveikata buvo silpna, o ir prie tokio darbo visai nebuvo pratęs. Ta parapija tikrai galėjo būti sunkiųjų darbų kalėjimo pavyzdžiu.

Visi darbai ant mano pečių guldavo. O algą visai menką gaudavau. Pats klebonas vaikščiojo nuskaręs. O svečias tai joks pas jį neužkliūdavo. Nekišdavo ir jis niekur nosies: bijodavo, kad nereikėtų atgal kviesti.

Labiausiai man įstrigo atmintyje Didysis Šeštadienis. Visą savaitę dirbusį kaip juodas jautis, atėjus Didžiajam Šeštadieniui mane prikėlė nespėjus nei užmigti gerai ir liepė padėti virėjai pyragus minkyti.

Kamavausi su tais pyragais, kol pašaukė į bažnyčią. Iš tenai nuvargęs vėl grįžau į virtuvę. Dabar pristatė prie krosnies saugoti, kad neperkeptų mėsa, nesudegtų pyragai, nepervirtų kiaušiniai...

Prie krosnies išstovėjau ligi vakaro. Galvoje užė. Apie valgį ir pagalvoti nebuvo kuomet, nors akys matė daugybę gardžiausio maisto. Tik kartą per metus klebonas nepasigailėdavo ligi soties pavalgyti.

Po vakarinių apeigų sprukau kaip voverė namo ir lyg negyvas kritau į lovą.

Tik štai pro miegus girdžiu durų dundesį. Paskui balsą, smarkų ir šiurkštų:

– Kelkis! Kelkis! Ar tu padūkai tiek miegoti?!

Pramerčiau akis. Jau šviesu. Bažnyčioje skambina visais varpais.

Išokau į rūbus ir kaip iššautas išlėkiau pro duris. Lėkdamas girdžiu giedant „Linksma diena mums nušvito.“

– Eina aplink bažnyčią! Be manęs! – Net mano širdis į kulnus nukrito.

Nelinksmos man buvo Velykos: galvoje kiek plaukų netekau ir vienas šonas ilgą laiką nekaip buvo nusiteikęs. Klebonui labiausiai nepatiko, kad jam Velykų apetitą sugadinau.

Po Velykų išėjau iš tenai, atsižadėjęs ir algos.

„Gal bent tai pataisys jam apetitą“, – maniau.

Apie Sekmines gavau vargonininko vietą Skardžiuose. Vėl man buvo smagu, kad esu tam pat krašte, kur mano tėveliai gyveno.

¹*klebonas* – kunigas, parapijos valdytojas

Klausimai ir atsakymai

		Čia rašo vertintojai	
		1	2
1.	Kas yra pasakotojas? _____		
	<i>(1 taškas)</i>	—	—
2.	Įvardykite dvi priežastis, dėl kurių šeimininkas vokiečių lyginamas su tėvu. 1) _____ 2) _____		
	<i>(2 taškai)</i>	—	—
3.	Paaiškinkite, kodėl Kuprelis ėmė nekęsti naujosios šeimininkės? Savais žodžiais įvardykite dvi priežastis. 1) _____ 2) _____		
	<i>(2 taškai)</i>	—	—
4.	Kodėl, jūsų supratimu, Kupreliui buvo sunku gauti darbo vietą? _____		
	<i>(1 taškas)</i>	—	—
5.	Įvardykite dvi ryškiausias klebono savybes. 1) _____ 2) _____		
	<i>(2 taškai)</i>	—	—
6.	Paaiškinkite frazeologizmą „Net mano širdis į kulnus nukrito“. _____		
	<i>(1 taškas)</i>	—	—
7.	Raskite ir išrašykite vieną ironijos pavyzdį. _____		
	<i>(1 taškas)</i>	—	—

8. Suformuluokite **pagrindinę** šio teksto **temą**.

(1 taškas)

9. Kurios literatūros rūšies šis tekstas?

(1 taškas)

Čia rašo
vertintojai
1 2

— —

— —

Taškų suma (maks. 12)		
-----------------------	--	--

Iš viso taškų už skaitymą (maks. 20)		
---	--	--

KALBOS VARTOJIMAS

(Trukmė – 30 min.)

1 užduotis. Skaitydami tekstą iš siūlomų žodžių parinkite vieną tinkamą ir jį **pabraukite**.

(5 taškai)

0 atvejis – pavyzdys.

TALENTINGI VAIKAI KURS LIETUVOS ATEITĮ

Neseniai vykusiame televizijos projekte *Vunderkindai.lt* (0) rungėsi 48 vaikai iš įvairių Lietuvos (1) _____.

Aštuoniems talentingiausiems vaikams šalies Prezidentė (2) _____ sveikinimo raštus ir padovanojo knygų. (3) _____ visus prisijungti prie nacionalinės akcijos „Knygų Kalėdos“ šalies vadovė vaikams palinkėjo (4) _____ siekti žinių, ugdyti savo gabumus ir drąsiai įgyvendinti užsibrėžtus tikslus.

Pasak Prezidentės, darbštūs ir (5) _____ vaikai kurs šalies ateitį ir garsins Lietuvą pasaulyje.

Čia rašo vertintojai	
1	2
—	—
—	—
—	—
—	—
—	—

Iš spaudos(0) rungėsi / stumdėsi / kovėsi

(1) namelių / kampelių / salelių

(2) įteikė / suteikė / pateikė

(3) Kviečiama / Kviesdama / Kviečiant

(4) atkakliai / atlaidžiai / atsainiai

(5) gabūs / gajūs / gardūs

Taškų suma (maks. 5)		
----------------------	--	--

2 užduotis. Kairėje pateiktus žodžius ar žodžių junginius pavartokite nurodytu skaičiumi ir reikiamu linksniu. Skaitmenis rašykite žodžiais. (15 taškų)

0 atvejis – pavyzdys.

ŠVYTURIAI – IŠDIDŪS IR PATIKIMI LAIVŲ KELRODŽIAI

		Čia rašo vertintojai	
		1	2
(0) <i>gamta</i>	Nuo senų senovės žmonės buvo artimi (0) <u>gamtai</u> , gal		
(1) žvaigždės	todėl keliautojai orientuodavosi pagal (1) _____.	—	—
(2) jūreivystė	Tačiau plėtojantis (2) _____ reikėjo patikimesnių kelrodžių.	—	—
(3–4) kuris laikas	Iš išlikusių piešinių galima spręsti, kad (3–4) _____ pakrantėse kūrenami laužai laivams padėdavo nepaklysti	—	—
(5–6) gūdi tamsa	(5–6) _____. Tačiau	—	—
(7) jie	(7) _____ būdavo sunku deginti pučiant	—	—
(8–9) gūsingi vėjai	(8–9) _____. Taip atsirado statiniai, tarsi Prometėjo ugnis skleidę šviesą jūros	—	—
(10) tamsybės	(10) _____ keliaujantiems laivams: iškilo	—	—
(11–12) pirmieji švyturiai	(11–12) _____ bokštai, kuriuose po (13) _____ būdavo kūrenama ugnis.	—	—
(13) stogelis		—	—
(14–15) 140	Nėra tikslių duomenų, kur ir kada buvo pastatytas pirmasis švyturys. Visiems žinomas pasakojimas apie Aleksandrijos švyturį, kurio aukštis siekė (14–15) _____ metrų. Šis jūreivių kelrodis iki šiol vadinamas vienu iš pasaulio stebuklų.	—	—
	<i>Pagal Daivą Baravykiene</i>		

Taškų suma (maks. 15)		
-----------------------	--	--

3 užduotis. Iš kairėje pateiktų veiksmažodžių padarykite tinkamas asmenuojamąsias formas ir įrašykite jas į tekstą. (15 taškų)
0 atvejis – pavyzdys.

SOCIALINIS PROJEKTAS MOKYS ATSAKOMYBĖS

<i>Esamuoju laiku</i>		<i>Čia rašo vertintojai</i>	
		1	2
(0) kviesti	Elektronikos atliekų perdirbimo įmonė (0) <u>kviečia</u> mokinius dalyvauti originaliame socialiniame projekte, kurio organizatoriai (1) _____, kad bus surinkta iki 6 tonų nebenaudojamų mobiliųjų telefonų aparatų. „Vykdami projektą mes (2) _____ formuoti jaunimo įprotį rūšiuoti smulkiąją buitinę techniką, kuri (3) _____ pavojingoms atliekoms“, – (4) _____ projekto iniciatorės UAB „EMP Recycling“ generalinis direktorius A. Kybartas.		
(1) tikėtis		—	—
(2) siekti		—	—
(3) priklausyti		—	—
(4) teigti		—	—
<i>Būtuojų kartiniu laiku</i>			
(5) įsigyti	Tad jei tu seniau (5) _____ ne vieną telefoną, o dabar (6) _____ atsikratyti pasenusio modelio, gali jį atnešti į Energetikos ir technikos muziejaus kieme stovintį specialų konteinerį. Prie šio projekto jau (7) _____ penkių sostinės mokyklų mokiniai.	—	—
(6) nuspręsti		—	—
(7) prisijungti		—	—

Būtuojų dažniniu laiku

		<i>Čia rašo vertintojai</i>	
		<i>1</i>	<i>2</i>
(8) nesusimąstyti	„Anksčiau žmonės (8) _____, kaip pakenkė gamtai, išmetę nenaudojamą buitinę techniką kartu su kitomis šiukšlėmis.	—	—

Būsimuoju laiku

(9) užteršti	Socialinio projekto koordinatoriai atkreipė dėmesį į tai, kad patekusios į aplinką buitinės technikos atliekos (9) _____ dirvožemį ir vandenį,	—	—
(10) sutrikdyti	(10) _____ natūralias ekologinės sistemos funkcijas, o mes greitai (11) _____	—	—
(11) pajusti	neigiamus neatsakingo elgesio padarinius.	—	—

Tariamąja ar liepiamąja nuosaka

(12) ieškoti	Informacijos apie projektą (12) _____ socialinio tinklo <i>Facebook</i>	—	—
(13) Atiduoti	puslapyje „(13) _____ seną plytą perdirbti“. Jei kiekvienas mokinys kasmet	—	—
(14) atnešti	(14) _____ perdirbti bent po vieną nenaudojamą mobilųjį telefoną, tai	—	—
(15) sumažinti	(15) _____ aplinkos taršą.	—	—

Iš spaudos

Taškų suma (maks. 15)		
-----------------------	--	--

4 užduotis. Pasirinkite iš **žodžių sąrašo** tinkamus jungtukus ar jungiamuosius žodžius ir įrašykite į tekstą. Kiekvieną jungtuką ar jungiamąjį žodį galite pavartoti tik vieną kartą. **Žodžių sąraše** pateikta daugiau žodžių, nei reikia įrašyti. (10 taškų)
0 atvejis – pavyzdys.

Žodžių sąrašas

bet / iš / kad / kas / kuri / kuris / nuo / o / ~~po~~ / su / tai / todėl

EUROPOS PARKUI – 20

Muziejus (0) po atviru dangumi – Europos parkas – šiemet mini dvidešimtmetį.

Europos parko istorija glaudžiai susijusi (1) _____ nepriklausomos Lietuvos atkūrimu.

Viskas prasidėjo (2) _____ svajonės. 1987 m. Gintaras Karosas, tada devyniolikmetis Dailės instituto studentas, (3) _____ tarpukario geografijos vadovėlio sužinojęs, (4) _____ geografinis Europos centras yra netoli Vilniaus, ėmė puoselėti svajonę, (5) _____ tada atrodė visiškai nereali. Kiek vėliau atsirado galimybė baigiančiame sulaukėti miške įkurti pasaulio meno muziejų, (6) _____ entuziastas ėmėsi darbo. 1991 m. vasarą buvo pastatyta pirmoji, (7) _____ ne vienintelė, skulptūra.

Troškimas giminėje turėti išskirtinį meno, gamtos, kultūros ansamblį, (8) _____ reprezentuotų Lietuvą, buvo pagrindinė Europos parko kūrimo varomoji jėga, (9) _____ atkaklus darbas padėjo planus įgyvendinti.

Europos parkas žmonių sąmonėje įtvirtino supratimą: Lietuva – (10) _____ geografiniame žemyno centre esanti valstybė.

Čia rašo
vertintojai

1 2

— —

— —

— —

— —

— —

— —

— —

— —

— —

— —

— —

— —

— —

Iš spaudos

Taškų suma (maks. 10)

Pirminė kalbos vartojimo taškų suma (maks. 45)

Galutiniai taškai (maks. 45 : 3 = 15)

RAŠYMAS

(Trukmė – 120 min.)

Užduotis. Perskaitykite emocinės paramos centro „Jaunimo linija“ kreipimąsi ir atlikite užduotį. (25 taškai)

Mieli mokiniai!

Kiekvienam iš mūsų reikia žmogaus, kuriam galėtume atsiverti ir patikėti tai, kas glūdi giliai širdyje. Mums reikia draugo! Todėl „Jaunimo linijos“ įkūrimo dvidešimtmečio proga kviečiame dalyvauti rašinių apie draugystę konkurse.

Konkurso reikalavimai

1. Parašykite (200–250 žodžių) rašinį į „Jaunimo linijos“ internetinę svetainę.
2. Rašinyje:
 - trumpai papasakokite savo draugystės istoriją;
 - apibūdinkite geriausią draugą / draugę;
 - pasamprotaukite, kodėl žmogui būtini draugai.
3. Sugalvokite patrauklų, rašinio temą atitinkantį pavadinimą.

Konkurso rezultatai bus paskelbti birželio mėnesį.

Įdomiausių rašinių autoriai bus pakviesti į diskusiją su „Jaunimo linijos“ savanoriais.

Sėkmės!

Pastaba

Perrašę rašinį į švarraštį, suskaičiuokite žodžius ir paraštėje pažymėkite **200 žodžių** ribą.

Jei parašėte mažiau, taip pat nepamirškite nurodyti žodžių skaičiaus.

RAŠYMO VERTINIMAS

Kriterijus	Maksimalus taškų skaičius	VERTINTOJŲ SKIRTI TAŠKAI		
		I	II	Galutinis įvertinimas
TURINYS	8			
RAIŠKA:				
STRUKTŪRA	5			
STILIUS	5			
GRAMATIKA, RAŠYBA IR SKYRYBA	7			
<i>Atimami taškai už trūkstantį žodžių skaičių</i>				
Galutinė taškų suma	25			